

EEN VERDIENDE IK

Essays van Jan Postma

Vroege werken. Een debutant die zijn essaybundel zo noemt, moet wel een omhooggevallen lul zijn. Of een fijn afgesteld gevoel voor humor bezitten, gestoeld op de ogenschijnlijk contradictorische combinatie van arrogantie en zelfrelativering, grondstof van het soort mensen dat ik graag mag. Al met het eerste essay, een heerlijk stuk over zijn eigen en andermans narcisme, bewijst Postma te beschikken over het laatste. “Mijn eigen kleine narcisme blijft me, in tegenstelling tot dat van anderen, gemakkelijk boeien.” Het boek staat vol met dat soort geestigheden.

“Ik moet je verdienen”, citeert hij in zijn openingsstuk auteur Marja Pruis, daarbij zelf in het midden latend of zijn essay-ik al dan niet verdiend is. Die ik is geboren in 1985 en leidt een al bij al beschermd leven, stel ik vast. Jan Postma woont in Rotterdam, houdt van fotografie, fotografeert zelf ook, maar kan daar niet van leven, schrijft daarnaast voor instituten als *De Groene Amsterdammer* en *De Gids*, en debuteert nu dus bij de erg *branché* uitgever Das Mag. De ik wordt ontmaagd op de soundtrack van *Pulp Fiction*, ziet een kat sterven waar hij op moet passen, stelt enigszins misnoegd vast dat hij een naam deelt met een jeugdboekenschrijver en met een verzetsheld, gaat meermaals op reis, intervenueert bij een lelijk straatgevecht tussen dronkenlappen, gaat even terug naar zijn geboorteplaats Westkapelle om het folkloristische “gaaischieten” bij te wonen, wordt deel van een kunstwerk van Tino Sehgal, ziet zijn rode haar dat onwillekeurig een deel van zijn identiteit is geworden steeds meer vervagen, is gelukkig in de liefde, bovendien.

Vreemd genoeg is het prettig lezen over het vrij banale leven van deze man die ik niet ken. Dat hij de zachte cocon van de hoogopgeleide middenklasse nooit verlaat, stoort niet. Het helpt dat hij al schrijvend langs literatuur en kunst meandert. Hij leert me de fotografen Mark Steinmetz en Joel Meyerowitz kennen. Hij herinnert me aan het bestaan van historicus Ian Buruma.

Typisch voor Postma’s generatie is dat hij ook wat popcultuur in de mix gooit

Typisch voor zijn generatie – Joost de Vries deed het al in zijn essaybundel *Vechtmemoires*¹ – is dat hij ook wat popcultuur in de mix gooit: de animatieserie *South Park*, de expo van expliciete selfies van Heleen van Royen. Hij dwaalt er met andere woorden op los, en waar zijn leven, zijn ontmoetingen of zijn gedachten hem heen voeren, daar ga je als lezer gewillig mee naartoe. “Het is essay is het zich toe-eigenen van de toevalligheid”, schrijft Postma, en hij doet dat vervolgens meesterlijk. Hij eigent zich de toevalligheden niet alleen maar toe, hij temt ze en laat ze kunstjes opvoeren voor de lezers. Zo neemt hij ons in ‘Lof der alledaagse dingen’, een essay dat belooft te gaan over de foto’s van Steinmetz, mee langs een parade van toevalligheden die zo onwaarschijnlijk zijn dat ze georkestreerd lijken: van een in de trein vergeten paraplu van een meisje naar een regenbui die hem in een kleine boekhandel doet schuilen, waar de verkoper ook een fan van Steinmetz blijkt, tot opnieuw een trein, waar het meisje van de paraplu – het bleek uiteindelijk toch niet de hare – weer opduikt. In scène gezet of niet: ik ondersteep instemmend de laatste zin – “Alles in stukken, alles met elkaar verbonden” – en bestel prompt een fotoboek van Steinmetz.

Het essay lijkt de laatste jaren aan een opmars bezig – de betere boekhandel etaleert steeds meer essaybundels, van erg uiteenlopende aard. “Het essay is een genre waarvan de beoefenaars een gebrek aan vormvastheid als een wezenskenmerk lijken te beschouwen”, zo vat Postma de aard van zijn zelfgekozen vorm goed samen. Sommige schrijvers, Amerikaanse vooral, gebruiken die vorm om aan politiek te doen, of toch minstens om ons op stuitende onrechtvaardigheden te wijzen. Denk aan

Een performance van Tino Sehgal in 2015, in het Stedelijk Museum, Amsterdam

Een foto uit *Summertime*, een reeks van Mark Steinmetz

Teju Cole en Ta-Nehisi Coates als het gaat over racisme, of Rebecca Solnit over geweld tegen vrouwen en activisme. Van die laatste las en beschreef Postma overigens het hele oeuvre, dat hij waardeert en “door en door politiek” noemt. Dat is hij zelf allesbehalve. Niets aan Postma is politiek. In elke paragraaf schemert door dat hier een schrijver aan het werk is, geen activist.

Zoals zo veel goede schrijvers weigert Postma te kiezen tussen ironie en ernst. “Ik geloof alleen idealisten die het tegen beter weten in zijn”, stelt hij – een gezonde schrijversreflex die ik alleen maar kan bijtreden. Nogal droog parafraseert hij Martin Luther King: “*The arc of the moral universe is long, but it bends toward the absurd.*” Postma beweert “geen neiging tot fictie” te hebben – uitspraken als bovenstaande doen me dat jammer vinden. Ik ben benieuwd op welke dwaaltochten hij ons zou meenemen, als hij de realiteit niet meer als ankerpunt zou nemen.

Door zijn apolitieke aard voelt dit boek op geen enkele manier dwingend. Ik stoot mijn hoofd aan niets in *Vroege werken*. De wereld zoals ik die zie, wordt alleen maar op een prachtige manier bevestigd, hooguit wat oppervlakkig verruimd met andermans kunst. Maar Postma beheerst de kunst

van het schrijven, en dat volstaat ruimschoots om me aan het lezen te houden. Bovendien is de ik van Jan Postma er een met wie ik graag een avond aan een toog zou hangen. Op mijn kosten, de ik heeft het tenslotte verdiend.

HELEEN DEBRUYNE

JAN POSTMA, *Vroege werken*, Das Mag, Amsterdam, 2017, 220 p.

NOOT

1. G.F.H. RAAT, ‘Met en zonder inbedding. Essays van Willem Jan Otten en Joost de Vries,’ *Ons Erfdeel*, jg. 58 (2015), nr. 2, pp. 173-175.